

” Telenor opererer ikke etter bistandskriterier, de er ute etter mest gevinst.

Arild Hermsstad i Framtiden i våre hender

NARD SCHREURS

SIDE 19
1. FEBRUAR 2008
COMPUTERWORLD

OPPSLAG

Business i en korrupt verden

Støtter Telenor korrupte regimer? Eller går det an å drive lønnsom virksomhet i fattige land og samtidig bidra til utvikling - uten å gå i korrupsjonsfellen?

Verden globaliserer, og også norske bedrifter sprer sin virksomhet ut over stadig flere land. En av Norges fremste teknologiselskaper, Telenor, er landets tredje største konsern med rundt 35 000 ansatte i Norge og 12 andre land.

Telenor har etablert seg i en rekke land som har politisk uett - tvilsom status. Land som Pakistan, Ukraina, Russland og Bangladesh ligger langt nede på demokrati-indeksen. Og ikke minst sliter disse landene mye med korrupsjon.

Rundt 150 millioner kunder er knyttet direkte - eller gjennom datterselskaper - til Telenor. Selskapet er en av verdens raskest voksende teleoperatører. Bare i urolige Pakistan har Telenor 15 millioner kunder. En viktig del av konsernets inntekter og vekst kommer fra utlandet. Samtidig har staten en eierandel på 53 prosent i Telenor.

Vi spør Utenriksdepartementet om det er problematisk for Norge at Telenor tjener penger i land med tvilsom status på demokrati- og korrupsjonsområdet.

Ylva Lindberg, Sigla

” Fattigdom i for eksempel Bangladesh kan ikke bekjempes uten næringsliv.

Jeg vil i utgangspunktet si nei. Jeg tror norske selskaper som investerer i fattige land, også der det er problemer med styresettet, bidrar positivt. De kan tilføre teknologi, handel og økonomisk utvikling som skaper arbeidsplasser og reduserer fattigdom, sier Håkon Gulbrandsen, statssekretær i Utenriksdepartementet.

Etliske retningslinjer. Ylva Lindberg er daglig leder i Sigla, et rådgivningselskap som jobber med næringslivets rolle i samfunnet, og spesielt med risiko og fattigdom. Hun mener det er fullt mulig å drive forretning i utviklingsland, og tjene gode penger på det. Men det krever en klar og tydelig etisk linje.

Generelt kan jeg si at dersom vi skal klare å løse vår tids store utfordringer må de største og viktigste aktørene bidra - og næringslivet er en slik aktør. Fattigdom i for eksempel Bangladesh kan ikke bekjempes uten næringsliv.

tidom i for eksempel Bangladesh kan ikke bekjempes uten næringsliv. Det næringslivet kan best er business. En bedrift som Telenor vil være mye mer konstruktiv når man tar utgangspunkt i strategisk forretningsutvikling, ikke veldedighet.

Lindberg ser to viktige krav selskaper må forholde seg til for å lykkes med å kombinere lønnsom forretning og en ren etisk linje.

Man må ha orden i eget hus, og forholde seg til lover, regler og bedriftens etiske retningslinjer. Og da holder det ikke bare å si det, de må også implementeres, og man må sikre at de etterleves, også i uforutsigbare situasjoner som man ofte møter i slike land.

Den andre dimensjonen er at bedrifter påvirkes av virkeligheten og omstendighetene i de landene de opererer, som korrupsjon, demokrati, pressefrihet og menneskerettigheter. Slike strukturer og utfordringer er viktige for bedriften og det vil være en fordel at disse fungerer bra.

Gode verdier påvirker markedene og bidrar til større grad av åpenhet, demokrati og respekt for menneskerettigheter. Det er i bedriftens interesse å bidra til dette. Men her er arbeidsdeling viktig - en bedrift skal ikke drive politikk, men snarere støtte opp om de organisasjonene som har kompetanse og mandat til å gjøre dette, sier Lindberg.

Nasjonal følelse. Men i Framtiden i våre hender er skeptisk. Det ligger en konflikt i det å tjene penger, samtidig som man vil ha en humanitær profil, mener Arild Hermsstad, daglig leder i organisasjonen.

Det kom tydelig frem i konflikten mellom Telenor og fredsprisvinneren Muhammed Yunus. Telenor har investert 565 millioner kroner Yunus' tele-selskap. Verdien på andelen var i 2007 vurdert til 12,4 milliarder kroner. Yunus har prøvd å få til en realisering av Telenors intensjonsavtale med Grameen Bank - om at Telenor skal selge seg ned til fordel for Grameen Bank. Men det har ikke Telenor vært villige til.

Telenor opererer ikke etter bistandskriterier. De ønsker størst mulig gevinst. Det er også det konflikten med Yunus gikk ut på. Man trodde at Telenor skulle oppføre seg som en bistandsyter, men selskapet jobber etter bedriftsøkonomiske mål. De kunne trekke seg ut av Bangladesh med ansiktet i behold, men var like kyniske som andre, sier han.

Hermsstad ser en annen fare med Telenors virksomhet. For alle land fungerer nasjonale selskaper som lim i samfunnet, noe som er viktig for å skape stabilitet. Hvis disse landene hadde hatt nok kontroll ville de kunne utvikle en egen telekommunikasjons sektor. Det ville styrke den nasjonale følelsen, noe som i mange samfunn er enormt viktig. Tilberget er en brikke som skaper stabilitet i nasjonalstaten. Det er dette som er det egentlige dilemmaet for Telenor, sier Hermsstad, som påpeker at Telenor historisk sett har vært veldig viktig for Norge og nordmenn.

Det samme gjelder for oljebransjen, som har ut-

PÅ HØYESTE HOLD: I mars 2005 gikk startskuddet for Telenor mobilvirksomhet i Pakistan. Den offisielle åpningen ble foretatt av Pakistans president, general Pervez Musharraf, som ble den første til å ta nettet i bruk ved å ringe Norges statsminister Kjell Magne Bondevik. Her står han sammen med Telenors konsernsjef Jon Fredrik Baksaas (th) og daværende norske ambassadør i Pakistan, Janis Bjørn Kanavik.

vildet seg i Norge på grunn av en proteksjonistisk politikk. Det har holdt utenlandske selskaper ute av markedet. Den muligheten mister land hvor Telenor etablerer seg som stor aktør.

Kirkens Nødhjelp mener også at Norge og Telenor burde hatt større forståelse for at bygging av infrastruktur gir en nasjonal tilknytning.

Vi mener det er problematisk at en delvis statlig eid norsk bedrift går inn som privat

aktør, ikke minst fordi vi her i landet selv har ment at infrastruktur krever statlig styring. Vi mener Norge med eierskapet i Telenor burde tatt større ansvar i forhold til dette, sier Gunstein Instefjord, sjef for utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp.

Imponert. Hermsstad i Framtiden i våre hender vil likevel gi Telenor ros.

Det er oppsiktsvekkende at Telenor har kommet inn i såpass mange vanskelige markeder uten at de har fått noen riper i lakken. De opererer i land med mye korrupsjon, men har bidratt med næringsutvikling, skattepenger til myndighetene, og bygging av kommunikasjonsnettverk som er viktig for utvikling av demokrati, sier Hermsstad.

Det synes også BI-professor Anne Welle-Strand, som i juli i fjor reiste til Bangladesh for å snakke med ulike aktører om Telenors virksomhet.

” Telenor satser på velfungerende infrastruktur, og det er en forutsetning for økonomisk utvikling og demokrati.

Håkon Gulbrandsen, statssekretær i UD

Jeg må si at jeg er imponert over hva Telenor har fått til. De har utviklet kompetanse og fått gode lokale ledere inn i bedriften. De har bygget opp et selskap som bidrar positivt til utviklingen av landet, sier Welle-Strand.

Welle-Strand mener at det er mye som tyder på at mer enn femti år med omfattende norsk bistand knapt har bidratt til økonomisk vekst hos mottakerne. Telenors samarbeid i Bangladesh, Grameen Phone, har derimot blitt en kjempesuksess.

Bistand? Men å sidestille Telenors virksomhet med bistand går for langt, mener Utenriksdepartementet.

Det er viktig se at dette som to forskjellige ting. Telenor, som andre norske privatbedrifter, har aktiviteter fordi de skal tjene penger. Norsk bistand har som mål å redusere fattigdom. Men bistand er i seg selv ikke nok til å skape varig utvikling. Utviklingslandene er avhengige av utenlandske investeringer. Så bistand og investeringer bygger hverandre opp, selv om de er forskjellige, sier statssekretær Gulbrandsen.

UD har heller ingen problemer med et politisk betent land som Pakistan. Så lenge det ikke er fra norsk side har noe spesielt sanksjonsregime, har UD ikke noe imot kommersielle aktiviteter.

Virksomhet i land som Pakistan er ubetinget positivt, fordi økonomisk utvikling bidrar til demokrati og økonomisk trygghet. Telenor satser på velfungerende infrastruktur, og det er en forutsetning for økonomisk utvikling og demokrati, sier han.

NARD SCHREURS/COMPUTERWORLD

– Telenor har hatt flaks med Yunus

Telenor holder stramme etiske retningslinjer, men mener at telebransjen i seg selv har det forholdsvis lett å holde rene hender.

Når det gjelder korrupsjon må du ha en like klar holdning til det, som en avholdsmann har til alkohol. Telenor er ikke mottagelig for problemstillingen, og vi gjør dette klart fra starten av når vi går inn i et land, sier Jan Edvard Thyngesen, konserndirektør og leder for Telenors operasjoner i Sentral- og Øst-Europa.

Etablering av virksomhet i et nytt land består ifølge Thyngesen av to faser. I første omgang handler det om å få tilgang til markedet, i Telenors tilfelle å få en lisens som gjør at selskapet kan starte mobilvir-

ksomhet. Det er en stor startinvestering. I den andre fasen bygger selskapet ut nettet, og etablerer basestasjoner. Deretter starter virksomheten mot kundene.

Det er store penger i en mobilvirksomhet. Samtidig har vi en veldig spredt operasjon. Hvis du teller alle småbutikkene som selger kontantkort er det rundt 500 000 forhandlere av våre produkter. Det betyr at det er utrolig vanskelig å presse en mobilaktør som Telenor. Det er mye verre når du har en fabrikk som er avhengig av leveranser, sier Thyngesen.

Interaktiv trening. Men selv om Telenor følger sin egen måte å drive forretning på, er selskapet avhengig av tilfældigheter.

Når det gjelder Bangladesh har vi hatt litt flaks. Vi kom i kontakt med Iqbal Qadir, en amerikansk utdannet Bangladesh-er som hadde fått med seg Yunus på laget. Mr. Qadir hadde først faktisk henvendt seg til Telia i Sverige. De var ikke interessert. Jeg var da administrerende direktør i Telenor Invest. Vi var i tvil og hadde liten tro på at vi ville lykkes med å få en lisens. Nelenide gikk vi med på det. Vi fikk lisensen og Grameen Phone er

en viktig faktor for den økonomiske utviklingen i det vi kaller «emerging markets», sier Thyngesen. Telenor kjører regelmessig interne kampanjer for å opplyse alle ansatte om selskapets retningslinjer i forhold til korrupsjon. En egen utviklet tjeneste «Reputations» er en interaktiv trening som gjøres av alle ansatte i selskapet over hele verden, med spørsmål om ulike korrupsjonsrelaterte situasjoner.

” Når det gjelder korrupsjon må du ha en like klar holdning til det som en avholdsmann har til alkohol.

Jan Edvard Thyngesen, konserndirektør i Telenor.

Demokrati og korrupsjon				
Pakistan	Telenor	100 prosent	DI 113	KL 138
Bangladesh	Grameen Phone	62 prosent	DI 75	KI 162
Russland	Vimpelcom	29,9 prosent	DI 102	KI 143
Ukraina	Kyivstar	- NN -	DI 52	KI 118

■ Telenor er aktiv i 12 land utenom Norge. Konsernet opererer blant annet i Bangladesh, som ligger på 162. plass på Transparency Internationals korrupsjon-indeks. Listen går til 179. Russland, som også er et viktig marked for Telenor, ligger på 143. plass.

■ Oversikten viser noen av landene Telenor opererer i, prosentandelen det norske konsernet eier i de lokale aktørene, og plassene på korrupsjonsindeksen (KI) og demokrati-indeksen (DI).

KILDE: TELENOR, WIKIPEDIA, TRANSPARENCY INTERNATIONAL